

VEILEDNING SOM REDSKAP I PROFESJONELL UTVIKLING

SISSEL ØSTREM

OM YRKESFAGLIG VEILEDNING FOR LÆRERE

Veiledning som redskap i profesjonell utvikling

Sissel Østrem

Veiledning som redskap i profesjonell utvikling

Om yrkesfaglig veiledning
for lærere

ÇAPPELEN DAMM
AKADEMISK

Forord

Å skrive en bok er ikke bare en ensom affære. Jeg vil derfor takke kolleger som har gitt meg innspill underveis i prosessen.

Særlig vil jeg takke forlagsredaktør Katinka Lønne Christiansen som har vært en kritisk venn under hele forløpet. Skarpt er gjestens blikk, heter det, og Katinka har vært i stand til å se det jeg selv ikke umiddelbart var i stand til på egen hånd. Innholdet i boka må jeg likevel selv påta meg ansvaret for helt alene.

Stavanger, februar 2015

Sissel Østrem

Innhold

Forord	5
Veiledning som redskap i profesjonell utvikling - om yrkesfaglig veiledning for lærere	13
DEL I	
<i>Kapittel 1</i>	
Profesjon, profesjonalisering og yrkesfaglig veiledning	23
Profesjoner.....	24
Mestring i og av lærerarbeidet.....	29
Evidensbasert og skjønnsbasert yrkesutøvelse.....	31
Veiledning med og om.....	32
Formalisert veiledning	35
Yrkesfaglig veiledning.....	36
Didaktikk og veiledning som didaktiske møter.....	38
«Stillasiserende» veiledning.....	39
<i>Kapittel 2</i>	
Veiledning som didaktisk yrkesfaglig virksomhet - teoretiske blikk	42
Situert læring.....	43
Medierende redskaper	46
Arbeidskrav.....	50
Språk som medierende redskap.....	50
Teori - praksis	52
Mening og betydning.....	54

Kapittel 3

Gjennomføring av veiledningssamtaler	60
Veiledningssamtaler som sjanger.....	62
Roller	62
Nærhet og distanse	65
Komplementære roller.....	67
Modellmakt og kameleoneffekten	68
Den nærmeste utviklingssonen.....	69
Forberedelse.....	71
Muntlig og skriftlig språk som medierende redskap.....	72
Dialog.....	73
Didaktiske temaer og struktur	76
Innramming	76
Omramming	76
Struktur i yrkesfaglige veiledningssamtaler	78
Vegg til vegg eller det eksemplariske prinsipp?	79
Avslutningen og veien videre.....	79

Kapittel 4

Veiledningsmodeller og refleksjon	81
Modeller.....	82
Stadieteorier	83
Lærlingmodellen	85
Kompetansemodellen.....	86
Handlings- og refleksjonsmodellen	88
De tre modellene og deres teoretiske begrunnelser.....	90
Refleksjon som fenomen og handling	93
Den refleksive vendingen.....	95

DEL II*Kapittel 5*

Å være praksislærer - lærerutdanner og lærer	103
Organisering og vilkår	106
Programplanene for praksis	108
Det nasjonale rammeverket for høyere utdanning.....	110
Program og læreplaner	111
Studentperspektiv på praksis.....	116
Erfaring som mulighet	118

Kapittel 6

Veiledning i lærerutdanningens praksisperioder

- å balansere mellom ulike hensyn	122
Praksislæreres kompetanse	123
Veiledning i praksis.....	124
Uttrykte forventninger	125
Førveiledning	128
Å forutsi.....	128
Forberedelse	129
Et nybegynnerrepertoar	130
Perspektiv i førveiledning.....	132
Det eksemplariske prinsipp.....	133
Avslutning om førveiledning.....	134
Råd.....	134
Observasjon	136
Strukturert observasjon	137
Ustrukturert observasjon.....	138
Videoobservasjon.....	139
Etterveiledning	141
Gjennomføring av etterveiledning.....	142
Avslutning av etterveiledning	143

Kapittel 7

Vurdering mellom utvikling og kontroll	144
Mestring – en gjensnitt	145
Vurdering.....	146
Formativ vurdering og tilbakemeldinger.....	147
Summativ vurdering	150
Utvikling av kriterier.....	152
Intersubjektivitet.....	153
Betydningen av felles standarder.....	154
Å stryke studenter	156
Skikkethetsvurdering	158
Tvilsmelding.....	159

DEL III*Kapittel 8*

Hvem er de nyutdannede lærerne, og hvorfor tilbudet om å delta i veiledning?	165
Egenskapsforklaringer og relasjonelle forklaringer	167
Overgangen mellom utdanning og yrke – sjokk eller grensekryssing?	169
Grensekryssing	171
Læringens retning	173
Et kort historisk tilbakeblikk på tiltaket med veiledning	173
Hensikten med veiledning	175
Rekruttering	176
Frafall	176
Hvem skal være veileder?	177
Fadder eller veileder?	178
Hva har nyutdannede lærere behov for å snakke om i veiledningen?	182

Kapittel 9

Veiledning med nyutdannede lærere	184
Veiledning i grupper	184
Forberedelse til veiledningssamtaler	187
Fokustid i veiledningen	187
Det nasjonale rammeverket for veilederutdanning	190
Praksis	191
Læringsutbytte	191
Organisering av veiledningssamtalene	193
Koreografi	193
Vurderingskriterier for praksis – «veiledning for nyutdannede lærere»	195
Invitasjoner	197

Kapittel 10

Veiledning, kontekst og nasjonale standarder	203
Veiledningens muligheter og begrensninger	203
Konteksten som veiledning er en del av	206
Et tidsbilde	207
Vurdering og sertifisering	209

England.....	210
Skottland.....	210
Tilbakemeldinger	215
To motstridende syn på profesjonalisering	217
Et kontinuum mellom skråsikkerhet og total usikkerhet	219
Epilog	221
Litteratur	223
Stikkord	235